

George Novack

Max Shachtman: Ett politiskt porträtt

Max Shachtman 1904-1972

Ur *International Socialist Review* 2-1973

[OBS efter artikeln följer ett meningsutbyte om Shachtman från *ISR* 3-1973]

Det är inte ovanligt att politiska banor kan indelas i två motsatta delar. Så var det med Max Shachtman som dog av hjärtsvikt 4 november 1972 i en ålder av 68 år. Den första delen av hans vuxna liv stod han i den revolutionära socialismens tjänst; det som därefter hände är en helt annan historia.

Shachtman var en av de grundarna av trotskismen i USA och chefredaktör för denna tidskrift från starten i juli 1934 till våren 1940. Vår rörelses teoretiska tidskrift lanserades under namnet *New International* några månader innan Communist League of America, den första trotskistiska gruppen i USA, gick samman med American Workers Party under ledning av A.J. Muste. Efter sammanslagningen i december 1934 leddes tidskriften av Shachtman och professor James Burnham från filosofiska fakulteten vid New York University, den dugligaste skribenten i Mustegruppen.

När de nytryckta sidorna av de tidiga numren, med ett tvåfärgat omslag, kom från den rossliga tryckmaskinen på tionde gatan i nedre Manhattan, var vi som var inblandade i redaktionella arbetet upprymda av det alster rörelsen åstadkommit. Förutom veckotidningen *Militant* hade den amerikanska trotskismen nu också en månatlig teoretisk röst. Detta var ett tecken på framsteg!

Den internationella politiken vid den tiden präglades av konsekvenserna av Hitlers seger, folkfronten i Frankrike, inbördeskriget i Spanien, Moskvarättegångarna och det annalkande Andra världskriget. Hemmavid dominerades scenen av New Deal, industrifackets uppsving genom CIO, samt kommunistpartiets, då den mest inflytelserika kraften inom vänstern, omsvängning till att stödja Roosevelt.

Under Shachtmans ledning tolkade tidskriften dessa och besläktade händelser utifrån Fjärde internationalens program och Workers Partys, senare Socialist Workers Partys, ställningstaganden. Trotskij, som då levde inkognito i Frankrike, hälsade tidskriftens födelse som en "högtidlig händelse" och blev dess främste och ständige bidragsgivare. Den innehöll många av hans kommentarer till världspolitiken, nu för första gången i engelsk översättning. Detta gjorde att tidskriften fick många nya läsare runt om i världen.

De flesta av den tidens trotskistiska ledare, som James P. Cannon, Arne Swabeck, A. J. Muste, och John G. Wright, skrev regelbundet för tidskriften. Radikaliseringen av de amerikanska intellektuella under 1930-talet, och den motvilja en del av dem kände inför Stalin, lockade ett antal begåvade författare och skickliga journalister till trotskismens i början av deras karriärer. Bland recensenter och medarbetare fanns Herbert Solow och John MacDonald (som senare blev redaktörer för [pressmagnaten] *Lucas Fortune*); Felix Morrow; Elliot Cohen, grundare av *Commentary*; Harold Isaacs, nu vid Massachusetts Institute of Technology; Earle Birney, den kanadensiska poeten; filosofen Sidney Hook; romanförfattaren Bernard Wolfe; Dwight MacDonald, Lionel Abel, Fred Dupee, Arthur Mizener och andra litteraturkritiker. 1946 hade alla dessa så kallade "trotskistiska intellektuella", förutom jag själv, vänt den revolutionära kampen ryggen och börjat hitta en nisch inom etablissemangen. Deras utveckling utgjorde en pregnant illustration av hur den historiska materialismen fungerade även då de förkastade den.

Shachtman och Cannon sågs med rätta som den trotskistiska rörelsens främsta företrädare när

jag 1933, tillsammans med Solow och Morrow, gick med i Communist League efter att stalinisterna hade fördömt oss som ”trotskister” för att vi hade vågat ifrågasätta kommunistpartiets katastrofala ultravänsterpolitik i Tyskland före Hitlers maktövertagande. Alla vi nybörjare var upptagna med att försöka utvidga den rörelse som transportarbetarstrejken i Minneapolis hade skapat, kampanjer för att organisera arbetslösa och oorganiserade arbetare och att ange en ny väg bland de unga och intellektuella som distanserat sig från stalinismen och socialdemokratien.

Första gången jag hörde Shachtman tala var i september 1933, vid ett möte i Irving Plaza i New York City, där behovet av en ny international för att ersätta den stalinistiska Tredje internationalen proklamerades offentligt. Den mexikanska muralmålaren Diego Rivera och Cannon fanns bland de övriga talarna. Jag svarade entusiastiskt på denna uppmaning genom att ge mitt första ekonomiska bidrag till världsrevolutionens sak.

Shachtman var både en skicklig talare och en rapp skribent. Hans friska stil och sprudlande slagfärdighet livade upp hans utfall mot motståndare och roade hans åhörare. Han var väl bevandrad i den marxistiska rörelsens historia, han uttolkade skickligt den kritik mot stalinismen och socialdemokratien som den ryska vänsteroppositionen utvecklat, och han visste hur man skulle tillämpa dess idéer på aktuella frågor. Hans tal och skrifter bidrog till att skola de kadrer som rekryterades till den amerikanska trotskismen under 1930-talet.

Men när hans stod i talarstolen visste han inte alltid när han skulle sluta tala. Hans mångordighet gav upphov till skämtet att ”Stalin förväntar sig att skapa socialism i ett land, austromarxisterna i en stad (Wien) och Shachtman i ett tal”.

Shachtman hade redan på 1920-talet visat sina ledaregenskaper i Young Communist League (ungkommunisterna), kommunistpartiets nationella kommitté och International Labor Defense [ILD].¹ Den utvecklades ytterligare under hans insatser i bygget av Communist League och sedan, tillsammans med Cannon, i ledningen för partiet under sammanslagningen med Museiterna, kampen mot de sekteristiska Oehleriterna och inträdet i Socialist Party som slutade med att Socialist Workers Party kunde bildas nyårsdagen 1938.

Från 1936 till 1938 utförde Shachtman ett gott arbete i den stora kampanjen för att avslöja och stoppa Stalins ökända komplotter mot de gamla bolsjevikerna. Boken *Behind the Moscow Trial: The Greatest Frameup in History* som han skrev 1936, var bland de första att säga sanningen om dessa brott. Den avslutade med uppmaningen: ”Höj era röster i rungande protester! Hejda bödelns hand! Arbetarrörelsens och de revolutionära rörelsernas samvete vore av sten om de inte svarade på denna maning som den måste.”²

Trots sitt obestridda engagemang för revolutionens sak hade Shachtman drag av vårdslöshet och ett visst mått av lättsinne när det gällde de mest akuta frågorna för rörelsen. Man kunde inte lita på att han kom i tid till avtalade möten eller levererade de artiklar han lovat inom utsatt tid. Han hade en tendens att i sista stund rusa in och rafs ihop något för tidningen eller fullgöra några andra uppdrag.

Dessa brister skulle slå ut i full blom i slutet av årtiondet. Från 1928 till 1939 hade Shachtman outtröttligt försvarat ståndpunkten att det stalinistiska Sovjetunionen var en degenererad arbetarstat och kraftfullt argumenterat mot olika kritiker och för ovillkorligt försvar av Sovjetunionen mot imperialistiska angrepp.

I *New International* i januari 1939 skrev han och Burnham en artikel rubricerad ”Intellektuella

¹ *International Labor Defense* var den amerikanska sektionen av *Internationella Röda Hjälpen* som grundades av Kommunistiska Internationalen 1922.

² Boken: [Bakom Moskvarättegången](#). Se även artiklarna [Moskvarättegången](#) (1936) och [Nya GPU-komplotter avslöjade. Utrensningarna fortsätter](#) (1937)

på reträtt”³ som analyserade utvecklingen bland personer som Sidney Hook, Max Eastman, Benjamin Stolberg, Edmund Wilson och andra som snabbt glidit över från antistalinism till antileninism och antitrotskyism och anpassade sig till reformistiska ståndpunkter och borgerlig demokrati. Författarna konstaterade att ”den huvudsakliga sjukdom som dessa intellektuella led av kan kallas stalinfobi, eller vulgär antistalinism. Sjukdomen framkallades av den allomfattande avskyn mot Stalins makabra system med komploter och utrensningar. Och resultatet har blivit att de mesta av det som skrivits i frågan sedan dess har varit mindre en produkt av en kylig social analys än av mental chock, och där det förekommer analys är den moralisk snarare än vetenskaplig och politisk”. De uppmanade dessa skribenter att klargöra hur de såg på försvaret av Sovjetunionen.

Shachtman liknade en läkare som korrekt diagnostiserat karaktären och orsaken till en pest och därpå själv dukat under för dess bakterier. Endast några få månader senare, sedan Stalin-Hitlerpakten slutits i augusti 1939 och Sovjets därpå invaderat Polen och Finland, rörde han sig bort från de positioner han kämpat för så länge. Påverkad av den småborgerliga folkliga opinionen och ramaskriet mot Sovjetunionen i de kapitalistiska demokratierna övergav han försvaret av den enda existerande arbetarstaten mot imperialismen. Tillsammans med Burnham började han tvivla på, bortse från eller förkasta många av de främsta grundsatserna i trotskyismens program och marxistisk teori – från den dialektiska materialismens filosofi till de leninistiska principerna om partiorganisering.

I artikeln om de intellektuella hade Shachtman hävdade att samtidigt som han accepterade den materialistiska dialektiken medan Burnham förkastade den, fick inte deras meningsskiljaktigheter om den marxistiska filosofins abstrakta doktriner några politiska konsekvenser. I ett brev till Shachtman kort efter artikeln publicerats kritiserade Trotskij denna inställning. Han konstaterade att deras uppfattning att den dialektiska materialismen var irrelevant för konkreta politiska frågor stred mot marxismen och innebar en kapitulation för empiricismen. Det filosofiska blocket mot marxismen, påpekade han senare, beredde vägen för deras politiska block mot Fjärde internationalens program.

De dissidenter som samlades bakom Burnham, Shachtman och Abern var inte bara en produkt av ideologisk svaghet och tvekan, utan även av rörelsens ogynnsamma sociala sammansättning, speciellt i New York. Många av de unga medlemmar som nyligen vunnits från Socialist Partys vänster utgjordes av radikala småborgare som var speciellt känsliga för den oro som krigshotet medförde. Det klassgrundade tryck dessa skikt utsattes för avspeglades i konflikten mellan partiets småborgerliga minoritet och den proletära majoriteten.

Under sitt brådstörtade uppbrott organiserade tidskriftsredaktörerna en minoritetsfraktion som i Socialist Workers Party fortsatte att utmana den Fjärde internationalens program. Detta fick Trotskij att kasta sig in i sin sista stora ideologiska och organisatoriska strid. Spåren av denna oförsonliga debatt återfinns i tidskriften från oktober 1939, när kampen flammade upp, till minoritetens avgång i april 1940, fyra månader innan mordet på Trotskij. Hans polemik mot Shachtmans och Burnhams åsikter har samlats i boken [Till marxismens försvar](#).

Oppositionsledarna drog nytta av sina positioner på *New International*. De lade beslag på namnet och utgivningsrätten till tidskriften och under det gamla namnet ersatte de publikationens ursprungliga principer och inställning med ett helt annat politiskt innehåll.

Den 23 april 1940 skrev Trotskij en svidande kritik av deras agerande i en artikel med rubriken ”Småborgerliga moralister och det proletära partiet”, som senare återutgavs i hans bok.⁴ ”Diskussionen i Socialist Workers Party i Förenta Staterna var grundlig och demokratisk”, skrev han. Vidare:

³ Hela artikeln: [Intellectuals in Retreat](#)

⁴ Ingår i [Till marxismens försvar](#)

Förberedelserna av kongressen utfördes med fullständig lojalitet. Minoriteten deltog i kongressen och erkände därmed sin lojalitet och auktoritet. Majoriteten erbjöd minoriteten alla de nödvändiga garantier som skulle tillåta den att föra en kamp för sina egna åsikter efter kongressen. Minoriteten begärde tillstånd att vända sig till massorna över partiets huvud. Majoriteten förkastade naturligtvis detta vidunderliga anspråk. Under tiden hängav sig minoriteten bakom partiets rygg åt skumma intriger och lade beslag på *New International*, vilken utgivits genom hela partiets och Fjärde Internationalens samlade ansträngningar. Jag borde tillägga att majoriteten hade gått med på att tillerkänna minoriteten två av de fem posterna i redaktionen för detta teoretiska organ. Men hur kan en intellektuell "aristokrati" förbli i minoritet i ett arbetarparti? Att sätta en professor på samma nivå som en arbetare – det är ju, när allt kommer omkring, "byråkratisk konservatism"!

Trotskyj fortsatte:

En lång politisk erfarenhet har lärt mig att närhelst en småborgerlig professor eller journalist börjar att tala om höga moralnormer, är det nödvändigt att hålla en fast hand om plånboken. Så var fallet också denna gång. I det "moraliska idealets" namn har en småborgerlig intellektuell plockat av det proletära partiet dess teoretiska organ. Här har vi ett litet levande exempel på de organisatoriska metoderna hos dessa demokratins nyskapare, moralister och förkämpar.

En av de centrala frågorna i denna fraktionskamp var, som redan nämnts, problemet med förhållandet mellan den dialektiska materialismen och den politiska praktiken. Fram till dess hade tidskriften haft en eklektisk inställning till marxistisk filosofi. Samtidigt som den höll fast vid den dialektiska materialismen, hade den inte någon konsekvent linje mot dess motståndare och belackare och publicerade artiklar av Hook och Eastman som avvek från eller förkastade grundläggande delar av den marxistiska världsuppfattningen.

Detta irriterade och retade Trotskyj. Redan 1933 hade han kritiserat en artikel i *The Nation*, där Hook karaktäriserat marxismen som inget mer än en metod och inte ett antal läror. Hook försökte på ett felaktigt sätt skilja den marxistiska metoden från dess resultat som Marx hade skiljt Hegels logik från hans system. Hook hade hämtat denna feltolkning av marxismen från Georg Lukács [Historia och klassmedvetande](#).

Trotskyj påpekade att Marx inte bara hade formulerat den dialektiska materialismens metod "utan tillämpat den på två områden genom att skapa teorin om den kapitalistiska ekonomin (vetenskap) och teorin om de historiska processerna ('historiens filosofi' – mer exakt en vetenskap)".

Hook förnekade att marxismen hade en objektivt vetenskaplig karaktär, för honom var det endast "en realistisk metod för klassens agerande". Trotskyj hävdade att det är otillåtet för en marxist att skilja realistisk praktik från vetenskaplig teori. Han frågade: "Vad betyder här ordet realistiskt? Självklart innebär det att det är baserat på sann kunskap om målet som en vetenskap. Den marxistiska politiken är realistisk så tillvida att den är baserad på marxismen som en vetenskap".

I januari 1937 åkte jag och Shachtman till Mexiko för att hälsa Trotskyj och Natalja välkomna vid ankomsten till Tampico. Under vårt första samtal på tåget upprepade Trotskyj att de amerikanska kamraterna måste vederlägga de filosofiska åsikter som företrädades av hans översättare, Max Eastmans, som hade avfärdat dialektiken som en värdelös kvarleva från Hegels metafysik. Trotskyj ville att det revolutionära avantgardet skulle vaccineras mot pragmatiska tankevanor och handlingar genom en systematisk skolning i den dialektiska materialismens idéer.

Det fanns ett hinder i vägen för detta. Burnham var en logisk positivist som förnekade den dialektiska materialismens giltighet. Antingen insåg inte Shachtman hur viktig uppgiften var eller så kände han sig inte rustad att ta strid med Burnham om filosofi. Han hade en överdriven uppfattning om professors kunskaper på detta speciella område som jag inte delade.

Tidigare, under hösten 1936, hade vi tre utsetts att åka till Philadelphia för att vid mötet med

Nationella ledningen för Socialist Party kräva att man skulle stödja målsättningarna för den Amerikanska kommittén till Leo Trotskijs försvar [American Committee for the Defense of Leon Trotsky]. Vi hade gott om tid för att diskutera eftersom vi fick sitta och vänta under nästan en hel dag.

Allt medan samtalet gled från politik till filosofi minns jag att Burnham gick emot det marxistiska begreppet om historisk determinism. (Han skulle upprepa detta argument under debatten 1939-40.) Socialismen är inte oundviklig om mänskligheten ska utvecklas, hävdade han. I själva verket är inget i denna världen oundvikligt; endast sannolikheter är verkliga. Detta resonemang, som har sitt ursprung i Humes skeptiska empirism, är utmärkande för positivismen.

En sådan ståndpunkt är ologisk svarade jag. Om inget förutom sannolikheter erkänns existera, som Burnham hävdade, innebar det då inte att han gjorde själva sannolikheten till en absolut nödvändighet som gäller för alla företeelser? Men slutsatsen att osäkerhet är säker stred ju mot den grundläggande premisen för hans inställning.

Burnham rubbades inte av denna formella själv motsägelse. Sedan övergick argumenteringen från det logiska planet till livets fakta. ”Om inget är säkert och endast sannolikheter existerar, då är det inte oundvikligt att alla nu levande en dag kommer att dö. Detta resultat är endast sannolikt”, hävdade jag. ”En sådan slutsats går emot kroppens konstitution, biologisk vetenskap och alla erfarenheter. Varje människa har till dags dato bevisats vara förgänglig. Kan du verkligen med tanke på detta tro att ditt slutliga frånfälle bara är sannolikt och att du kan ha chans till evigt liv?”

Burnham höll envist fast vid sin positivistiska inställning. Han vidmakthöll att hans död inte var oundviklig. Den hade bara den högsta graden av sannolikhet! Jag kunde ha påpekat att här kommer den dialektiska lagen om att kvantitet övergår till kvalitet med i bilden, och att en så hög grad av sannolikhet är lika med visshet.

Jag slogs av Trotskijs klarhet när jag läste slutet av hans framställning av ”Den materialistiska dialektikens ABC” under debatten med Burnham och Shachtman 1939:

Den dialektiska logiken uttrycker rörelselagen i det samtida vetenskapliga tänkandet. Kampen emot den materialistiska dialektiken uttrycker tvärtom ett avläggset förflutet, småbourgeoisins konservatism, universitetsrutinisternas självbedrägeri och ... en glimt av hopp om ett liv efter detta.

Vid den tiden höll Shachtman uppenbarligen med min ståndpunkt istället för Burnhams. Men när det avgörande testet för hans syn på den dialektiska materialismen kom 1939-40 under debatten om den marxistiska metoden och karaktären och försvaret av Sovjetunionen, då hamnade han fel i både teorin och praktiken.

* * *

Därefter blev det bara värre och värre. Svårartad stalinofobi ödelade bit för bit resterna av hans tidigare marxistiska inställning tills inget fanns kvar av hans tidigare politiska jag. Han utarbetade en teori grundad på Sovjetunionens karaktär som ett land helt kontrollerat av en ny klass som han kallade ”byråkratisk kollektivism”. Denna missuppfattning om den degenereerade arbetarstaten som varken kapitalistisk eller proletär till sin ekonomiska bas stämde så dåligt med den historiska utvecklingen, läran om den vetenskapliga socialismen och sovjet-samhällets motsägelsefulla realiteter, att den inte väckte något större intresse och ännu färre anhängare.

Men denna dåligt underbyggda teori underlättade för Shachtman, och många av hans lärjungar, att övergå från en ”tredje läger”-hållning, som var tänkt att hålla dem över de krafter som på världsarenan stod för klasskamp, till att ge stöd åt det klassläger som leddes av imperialisterna. I motsats till den historiska materialismen ansåg det ”tredje läget” att politiska strukturer var mer avgörande för en stats och ett samhälles natur än ekonomiska för-

hållanden. I deras ögon rättfärdigade således kontrasten mellan ”demokratiska” kapitalistiska stater som USA och de totalitära regimerna att man slöt upp bakom imperialisterna mot Sovjetunionen och andra arbetarstater.

I takt med att det kalla kriget utvecklades svängde Shachtman allt längre åt höger. Under det sena 1950-talet upplöste han sin sönderfallande grupp och gick med i Socialist Party. Där fungerade han som en talesman för den extrema högerflygeln som stödde Washingtons invasion i Grisbukten, ingripandet i Vietnam och bombningen av Nordvietnam – allt för att försvara ”den fria världen”. Han sökte sig till sådana ultrakonservativa fackliga ledare som AFL-CIO:s ordförande George Meany och var rådgivare åt United Federation of Teachers ordförande Albert Shanker från New York. 1972 tillhörde Shachtman den grupp inom Socialist Party-Democratic Socialist Federation som stödde Hubert Humphrey i det demokratiska partiet istället för den ”New Democratic”-grupp under ledning av Michael Harrington som stödde McGovern.

1939 skrev Burnham och Shachtman: ”Stalinismens och imperialismens vidrighet kan idag endast föda fram likmaskar; i synnerhet är det omöjligt för *intellektuella* att undvika degenerering, inte enbart på grund av deras karaktär som mänskliga varelser utan också för deras intellekt om de under en längre tid svurit trohet till dessa med lögnen lierade monster”.

Dessa iakttagelser från dem själva kan också ses som en karakteristik av, och en dom över deras egen fortsatta politiska bana. Efter att ha brutit med trotskismen och efter att några månader tillhört Shachtmans nya organisation, steg Burnham fram som en av de mest brutala och krigiska antisovjetiska ideologerna. Idag är han redaktör för den ärkekonservativa *National Review*. Shachtman för sin del skulle hamna så långt högerut som det var möjligt i USA och ändå ha kvar etiketten ”socialist”. De båda människans utveckling sedan 1940 bekräftade Trotskijs förutsägelse, att det bara var logiskt att de efter att ha övergett marxismen och sagt nej till att solidariser sig med arbetarstaten skulle försonas med imperialisterna. Till slut var skillnaden mellan deras ståndpunkter en gradskillnad: den ena stod för en liberal kapitalism, den andra för extrem kapitalistisk reaktion.

Shachtman hade ambitionen att skriva Tredje internationalens historia och samlade under årens lopp kopiöst med material till detta från många källor. Redan 1935 bad han mig att hitta ett bokförlag för detta projekt och under 1960-talet skrev han kontrakt med Macmillan. Det var dock oavslutat vid hans död.

Shachtman liknade Karl Radek, som också var en lysande journalist och politisk kommentator med en uppsluppen nyckfull personlighet. Radek uppvisade storartade egenskaper som revolutionär under första världskriget, den ryska revolutionens heroiska period och den kommunistiska vänsteroppositionens första år. I exil kunde han inte stå emot det fruktansvärda trycket från den byråkratiska reaktionen och risken för en långvarig isolering. Han fördömde vänsteroppositionen 1928, kapitulerade för Stalin och tjänade diktatorn tills han hamnade bland de anklagade i den andra Moskvarättegången.

Efter förtjänstfulla insatser under två årtionden visade sig Shachtman vara för svag för att stå emot den imperialistiska omgivningens mäktiga krafter inom den imperialistiska omgivningen som när andra världskriget inletts slog till mot marxister i USA. I en ogenomtänkt reaktion på den ryska revolutionens degenerering under stalinismen sveptes han med för att till sist urarta till försvarare av status quo, precis som många andra som tagit avstånd från sin ursprungliga syn på den revolutionära socialismen.

Dagens generation har redan fått uppleva något liknande, när en del av de mest inbitna ultravänsteristerna på 1960-talet 1972 stödde demokraten McGovern. Ebb och flod i kampen mot den gamla ordningen kräver sin tribut. Bästa botemedlet mot nya återfall är en gedigen förståelse av marxismens metoder och idéer i kombination med dagligt deltagande i bygget av det revolutionära socialistiska partiet.

En del av dem som känner till Shachtman tycker att han genom sina aktiviteter på senare år gott kan överlämnas till socialdemokratin, där de hör hemma. Men han måste också respekteras för sina insatser när den trotskistiska rörelsen i detta land startade och för att ha varit med om att bilda Fjärde internationalen, där han under grundningskongressen 1938 satt ordförande.

Översättning: *Per Olof Eklund*

Meningsutbyte om Shachtman

Ur *International Socialist Review* 3-1973

Bäste George Novack:

Jag läste ditt "Politiska porträtt" av Max Shachtman [februarinumret av *ISR*] med intresse. Inte så mycket på grund av vad som står där, även om det fanns ett stråk av småaktig elakhet, som har mycket lite att göra med alla de former av socialism eller marxism som jag gjort bekantskap med, men som förtjänar lite uppmärksamhet.

Jag kände Shachtman, men dig känner jag inte och den enda slutsats jag kan dra är att artikeln avslöjar mer om målaren än om föremålet för porträttet och dennes liv. Artikeln får mig bara att känna så mycket mer lättnad över att tillhöra en socialistisk tradition, där man kan vara oenig med en persons politiska ståndpunkter utan att ifrågasätta vederbörandes karaktär eller integritet.

Paul Feldman
New York, N.Y

Replik av George Novack: Max Shachtman var en vänsterledare, som under en 50-årig politisk bana utvecklades till motsatsen. I den första artikeln i första numret av denna tidskrift (juli 1934) gjorde han denna bedömning av socialdemokratin:

"Dagens socialdemokratiska partier är uppfödda på den skummjolk den imperialistiska expansionen i deras olika hemländer levererat. Imperialistmakterna hade växt sig stora och enormt rika på de omfattande profiter den koloniala utsugningen gett och ansåg det nödvändigt och möjligt att fördärva, och därigenom enrollera, en hel grupp av den egna arbetarklassen. Socialdemokratin baserade sig på arbetararistokratin, på de reformer en välvillig imperialism bevärdigade den, och på grupper inom medelklassen. Den sögs sakta men säkert upp av den kapitalistiska statsapparaten och flätade samman sin egen framtid med den borgerliga statens. Därav kommer sig socialdemokratin oförlömliga förräderi under kriget, då de olika partierna stoppade blodiga fingrar i halsen på varandra för att hedra det egna fosterlandet. Därav kommer sig den rabiata uppslutningen bakom den kapitalistiska staten när en spontant revolutionär våg efter kriget hotade att sopa undan bourgeoisin i en störtflod. Därav kommer sig teorin om att steg för steg omvandla kapitalismen till socialism lika smidigt och mirakulöst som bröd och vin transsubstantieras till Kristi blod och lekamen. Därav kommer det sig att man i såväl teori som praktik föredrar allianser med den demokratiska bourgeoisin för att slå vakt om kapitalismen, i stället för proletariats diktatur och övergång till socialism. Därav kommer sig teorin om det mindre onda - kapitalism är bättre än bolsjevism - som ju underlättade fascismens seger."

Från 1939-40 gav sig Shachtman iväg i annan riktning för att under den sista perioden av sitt liv helt ansluta sig till den allra mest högerinriktade delen av socialdemokratin i USA. För att sammanfatta hans bana var det nödvändigt att förklara hur denna svängning skedde och varför Shachtman förvandlades från revolutionär marxist till en reformist, som ställde sig bakom USA:s ingripande i Vietnam och stödde Humphrey som det demokratiska partiets kandidat 1972. Det är vad jag försökte göra i mitt politiska porträtt.

Som redaktör för *New America*, det officiella organet för socialdemokraterna i USA, gör Paul

Feldman en helt annan bedömning av de olika faserna i Shachtmans utveckling än jag som redaktör för *International Socialist Review*. Vad han uppfattar som framsteg utgjorde en tillbakagång ur marxistisk synvinkel – och det som Shachtman en gång stod för.

En politisk ledare, död eller levande, måste bedömas utifrån politiska kriterier – med marxistiska termer utifrån klassmässiga överväganden. Med en sådan måttstock kan varken Shachtman eller Feldman för den delen undgå kritik eller avståndstaganden från dem som står för en genuin socialistisk tradition.

Översättning: *Björn Erik Rosin*

Lästips

[Texter av Max Shachtman](#)

[Texter av George Novack](#)

På engelska finns en läsvärd biografi över Max Shachtman:

Peter Drucker, *Max Shachtman and His Left: A Socialist's Odyssey Through the 'American Century'*, Humanities Press, New Jersey, 1994

För en recension av boken, se [Jim Higgins: Max Shachtman and His Left](#)